

Kediniz Sizi Neden Kokluyor?

Dr. Özlem Ak [TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi

Kedinizin sizi gerçekten tanıyıp tanımadığını hiç merak ettiniz mi? Hatta bir kalabalığın içinde sizi ayırt edip edemeyeceğini düşündünüz mü? Bilim insanları bu soruya yeni ve şaşırtıcı bir yanıt buldu. Görünüşe göre kediler, sandığımızdan çok daha sofistike bir şekilde bizi tanıyorlar ama belki de düşündüğümüzden farklı yollarla. Daha önce yapılan araştırmalar, kedilerin yalnızca %54'ünün insanları yüzlerinden tanıyabildiğini göstermişti. Bu oran, köpeklerle karşılaştırıldığında oldukça düşük. Ancak yeni bulgular, kedilerin sahiplerini tanıma konusunda çok daha etkili ve duyarlı bir yöntemle sahip olduklarını ortaya koyuyor: Koku.

Mayıs 2025'te *PLOS One* dergisinde yayımlanan yeni bir çalışma, kedilerin insanları kokularından tanıyabildiğini ortaya koydu. Bu, insanlarla kedilerin arasındaki ilişkinin nasıl kurulduğuna dair yeni bir anlayış ortaya koyuyor. Şimdiye kadar kedilerin insanlarla kurduğu bağ genellikle göz teması, ses tonu ya da davranışsal ipuçları üzerinden

değerlendirilmişti.

Ancak bu yeni bulgular, kedilerin aslında burnuyla bizi tanıdığını ve bu becerinin de çok gelişmiş olduğunu gösteriyor. Kediler çoğunlukla ilgisiz, bağımsız ya da mesafeli olarak tanımlansa da son yıllarda yapılan çok sayıda araştırma bu algının oldukça yüzeysel olduğunu gösteriyor. Örneğin kedilerin kendilerine verilen isimleri ayırt edebildiği, sahiplerinin seslerini tanıdığı ve hatta sahipleriyle kendilerine özgü iletişim biçimleri geliştirdikleri artık bilinen bir gerçek. Hatta çoğu kedi, yemek yemektense insanlarla vakit geçirmeyi tercih edebiliyor ki bu tercih, bazı köpeklerde bile nadiren görülüyor.

Tokyo Tarım Üniversitesinden Yutaro Miyairi ve ekibi tarafından yürütülen çalışmada kedilerin sadece kokuya dayanarak sahiplerini tanıyıp tanıyamayacağı test edildi. Bu amaçla 30 kediye pamuklu çubuklarla koltuk altı, kulak arkası ve ayak parmak arası olmak üzere üç farklı vücut bölgesinden alınmış koku örnekleri plastik tüplerin içinde sunuldu. Koku

pepifoto / iStock

örneklerinin bazıları kedinin birlikte yaşadığı kişiye bazılarıysa daha önce hiç tanımadığı bir yabancıya aitti. Ayrıca kontrol amacıyla boş bir tüp de kullanıldı. Kedilerin tepkileri dikkatle gözlemlendi ve örnekleri koklama süreleri kaydedildi. Sonuçlar oldukça dikkat çekiciydi: Kediler tanıdıkları kişilere ait kokuları çok kısa süre koklayıp ilgilerini yitirirken yabancı kokuları daha uzun süre incelediler. Bu durum, kedilerin tanıdık kokuları hızla ayırt ettiğini ve yabancı olanları daha ayrıntılı şekilde değerlendirdiğini ortaya koydu. Kısacası koku tanıma süreçlerinde kediler, şaşırtıcı derecede seçici ve dikkatli davranıyor.

Aslında bu davranış, kedilerde daha önce de gözlemlenmişti. Örneğin yavru kediler, annelerinin kokusuna kıyasla yabancı dişi kedilerin kokularını daha uzun süre inceler. Aynı şekilde yetişkin kediler de kendi sosyal gruplarındaki bireylerin dışkısından ziyade yabancı kedilerin dışkılarına daha fazla ilgi gösterir. Bu tür davranışlar, kedilerin sosyal bağlamda kokulara ne kadar önem verdiğini gösteriyor. Yeni araştırmanın bulguları ise biz insanların da kedilerin koku yoluyla kurduğu sosyal ilişki çemberinin bir parçası olduğumuzu düşündürüyor. Kediler yalnızca türdeşleriyle değil, insanlarla kurdukları ilişkilerde de kokuları kullanıyor olabilir.

Araştırma aynı zamanda çok ilginç bir fizyolojik ayrıntıyı daha ortaya çıkardı: Kediler, tanıdık kokuları

pepifoto / iStock

genellikle sol burun deliğiyle, yabancı kokuları ise sağ burun deliğiyle kokluyor. Ancak bir koku yabancı olmaktan çıkıp tanıdık hâle geldikçe, burun deliği tercihi de değişiyor ve sağdan sola geçiliyor. Bu davranış, daha önce köpeklerde de gözlemlenmişti. Bilim insanları bu tercihin beynin işleyişiyle bağlantılı olduğunu düşünüyor. Yeni ve bilinmeyen bilgiler sağ beyin tarafından işlenirken tanıdık ve alışıldık veriler sol beyin tarafından değerlendiriliyor. Yani kediler, kokunun tanıdık olup olmamasına göre yalnızca koklarken seçim yapmıyor aynı zamanda sinir sistemi o kokunun algılanma biçimini de yönlendiriyor.

Kediler dünyayı anlamak ve sosyal ilişkiler kurmak için büyük ölçüde kokuya güvenir. Tanıştıkları kedileri yanaklarını sürterek ya da birbirlerini tumar ederek tanır ve tanımlarlar. Bu koku alışverişi hem bireyleri tanıma hem de grup

içinde sosyal bütünlük sağlama açısından önemlidir. Aynı zamanda tanıdık kokular kediler için güçlü bir güvenlik mesajı taşır. Tanıdık bir ortamda tanıdık bir kokuyla karşılaşmak kedinin stresini azaltır, kaygı düzeyini düşürür ve daha güvenli bir çevre algısı yaratır. Dolayısıyla bir kedinin sizi koklaması sadece merakla ilgili değil aynı zamanda sizi “yuva” olarak görüp görmediğiyle de ilgili.

Eğer kediniz sizi uzun uzun koklamıyorsa bu, sizi daha az sevdiği anlamına gelmez. Aksine sizin kokunuz ona zaten tanıdık ve güvenli geldiği için üzerine daha fazla odaklanmaya ihtiyaç duymaz. Kokuya tepki vermemesi aslında sizin onun gözünde bir “yuva” olduğunuzu gösterir. Kısacası kediler yalnızca davranışsal değil, kimyasal sinyallerle de sizi tanır. ■

Kaynak

<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0324016>